

ΕΥΤΕΡΠΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλ. 14'. Εκδίδεται δις τοῦ μηνός. — Er' Ἀθήναις, τὴν 15 Μαρτίου 1848. — Τόμ. Α'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ.

Δύω πόλεις τῆς Δαλματίας.

(συνέχεια ἴδε φυλ. ΙΓ').

Β'. Σάλορα.

Ἡ Ἀργώ μας λοιπὸν εἶχε στρέψει τὸ ῥύγχος τῆς πρὸς τὸ πέλαγος, καὶ ἤνοιγεν ἤδη τὰ λευκὰ τῆς πτερᾶ, ὥς ἐνυδρον πτηνὸν ἀνυπόμονον· νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κλωβοῦ τοῦ λιμένος, καὶ νὰ διασχίσῃ ἐλευθέρως τὰ κύματα.

Τὸ κατ' ἐμὲ ἔτρεξα πρὸς τὸν ἱερέα μου νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω, νὰ τὸν εὐχαριστήσω διὰ τὰ καλὰ τοῦ μαθήματα καὶ διὰ τὰ καλὰ γεύματά του.

— Ἀπέρχου λοιπὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μοι εἶπεν Εὐδαῖμον ἄνθρωπε! εἰς τὴν γῆν τοῦ ἡλίου, εἰς τὴν γῆν τοῦ αἰωνίου ἔαρος, εἰς τὴν γῆν τῆς αἰωνίας δόξης! Ἐδῶ εἶδας βανίδας μόνον τινὰς πεπλανημένας καὶ τεθολωμένας ἀκόμη τῆς εὐφυΐας τῶν ἀρχαίων, τῆς καλλιτεχνίας των. Ἐκεῖ θέλεις ἰδεῖ τὸ πολυχεῦμον καὶ διαυγὲς νάμα τῆς, αὐτὴν τὴν πηγὴν τῆς. Εὐδαῖμον ἄνθρωπε! πῶς σὲ ζηλεύω!

— Διατί νὰ μὲ ζηλεύης, εἶπα, καὶ δὲν μὲ μιμνῆσαι;

— Μὲ λυπεῖς περισσότερον προτείνων μοι τὰ ἀδύνατα.

— Τὰ ἀδύνατα; παντελῶς. Ἰδοὺ τὸ πλοῖόν μας ἀνέλκει τὴν ἀγγυραν. ἔχει τόπον δι' ἓνα ἐπιβάτην ἀκόμη. Ὁ Ῥαγουζαῖος μου δὲν ἤξεύρω πῶς ὑπολογίζεται τὰς θαλάσσιās ἀποστάσεις, ἀλλ' εἰς τῶν ναύλων τὸν ὑπολογισμὸν εἶναι ἀκριβέστατος, καὶ τινὰ δίστηλα περισσότερα θὰ τὸν εὐχαριστήσουν τὰ μέγιστα. Ζητεῖς τὴν ἀδειαν ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον, τὸ διαβατήριον ἀπὸ τὸν ἀστυνόμον, ἀναβαίνεις εἰς τὴν Ἀργώ, καὶ μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας, κατὰ τὸν Ῥαγουζαῖον μου, εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— Ἀλλ' ἀπροπαρασκευάστος καθὼς εἰμὶ! Τὸ λέγεις διὰ νὰ γελάσῃς.

Καὶ ἡ ἀντίστασις τοῦ φιλέλληρος ἱερέως ἤρχισε νὰ ἐνδίδῃ.

— Ποῶς διὰ νὰ γελάσω, τῷ εἶπα. Τί προπαρακευαὶ σοὶ χρειάζονται; Φορεμάτων; Ἐλα δά! φορέματα εἰς τὴν Ἑλλάδα! Τώρα τὸ ἔλεγες. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ γῆ τοῦ ἡλίου. Ζωοτροφίων; Μὴ φροντίζῃς! Ἀπὸ Βενετιανῶν ἔλαβα δεκάεξ ἡμερῶν τροφάς. Τέσσαρας ἡμέρας ἡ ναυτίαις μ' ἐμπόδισε νὰ ἐγγίσω τίποτε, τὰς ἄλ-

λας τέσσαρας ἔτρωγα τὸ ἥμισυ τῆς μερίδος μου, ὥς ἐξω ἀκόμη δεκατεσσάρων ἡμερῶν ἐφόδια. Ἀπὸ ἐδῶ μέχρι Ἑλλάδος ἡμέραι ἑπτὰ· εἴμεθα δύω· βλέπεις ὅτι τίποτε δὲν θὰ μᾶς ἐλλείψῃ.

Αὐτοὶ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι λόγοι, καὶ ὑπὲρ πάντα λόγον ὁ πόθος του νὰ ἰδῇ τὴν Ἑλλάδα, τὸν ἐπεισαν, καὶ μὲ ἄκραν μου ἀγαλλίασιν τὸν ἐπεβίβασα εἰς τὸ πλοῖον· κατόπιν μου.

— Κατευόδιον, Κύριοι! ἔκραξεν ὁ Ῥαγουζαῖος σφίγγων τὰς χεῖράς μας, ἅμα ἐκινήθη τὸ πλοῖον, καὶ ἡ τρόπις του ἐδίωκεν ἐμπρὸς τῆς τὸν ἀφρὸν τῶν σχιζομένων κυμάτων. — Κατευόδιον! Ἰδέτε, λαμπρὸς μᾶς πνέει καὶ οὐριος! Βλέπετ' ἐκεῖ τὸ θουνὸν τῆς Πόλας; φορεῖ τὸν σκουφόν του. Αἱ αἱ! Ὅποιος εἶχε κοιτίδα τὴν Ἀδριατικὴν καὶ σκυλοπνικτὴν πατέρα, ἐκεῖνος ἔννοεῖ τί δηλοῖ τοῦτο. Αὐτὸ τὸ σύννεφον μᾶς ὑπόσχεται τὸν ἀέρα διὰ μίαν ἐβδομάδα τοῦλάχιστον. Εἰς μίαν ἐβδομάδα θὰ εἴμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε....

Καὶ ἔκαμε ἐν σχῆμα ἐμφαντικὸν μὲ τὰ δάκτυλα, λέγον συμβολικῶς. Καὶ τότε, θέλει πνεύσει θέλει μὴν πνεύσει, ἀδιαφοροῦμεν.

Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἡ Ἀργώ προὔχρει μεγαλοπρεπέστατα, καὶ ἐσχίζε τὰ κύματα ὥς δελφίν. Μετ' ὀλίγον τῆς Πόλας τὸ ἀμφιθέατρον ἐφαίνετο ὥς λευκὸν σημεῖον εἰς τὸν ὀρίζοντα, μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὴ ἡ Πόλα, καὶ μέχρι τῆς ἐσπέρας διετρέξαμεν ἱκανὸν μέρος τοῦ ὕγρου δρόμου μας.

— Ἐπτὰ ἡμέρας σὰς εἶπα; εἰς ἐξ θὰ φθάσωμεν, ἔλεγεν ὁ Ῥαγουζαῖος. Ἄ! ὅταν τὸ θουνὸν τῆς Πόλας φορέσῃ τὸν σκουφόν του!

Τὸ ἐσπέρας ὁ ἄνεμος ἐπεσεν. Ἡ γαλήνη ἔγινεν ἐντελής, ἡ θάλασσα λεῖα ὥς ἔλαιον.

— Ἰσα παπαρίγγο! κόντρα παπαρίγγο! ἐφώναζεν ὁ Ῥαγουζαῖος κινδυνεύοντ' ἀπαρᾶγῃ. Ἐξω τὸν φλόκο! ἔλα ἔξω! — Καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἄνεμον, — σκύλε, πόνε ὕβριζε, παλαιοχιτικάρη! ἀπόκαμες νὰ φυσᾷς; Καὶ τὸν ἐφασκέλωνε μὲ τὰς δύο του χεῖρας. Ἀλλ' οὔτε οἱ ἐξορκισμοὶ οὗτοι, οὔτε οἱ δόλωμας καὶ αἱ οὐθῶναι καὶ τὰ ἱστία ὅλα ἀναπετασθέντα ἐχρησίμευσαν τίποτε. Ὁ ἄνεμος ἀπεκρίνετο διὰ περιφρονητικῆς σιωπῆς, καὶ τὰ ἱστία ἐκρέμαντο εἰς τοὺς ἱστούς ὥς ὑφάσματα πλυντρίας κρεμάμενα διὰ νὰ στεγνώσωσιν. Ὁ υἱὸς τῆς Ἀδριατικῆς ἐβλασφήμει ὥς γαυτῆς.

Τὸ κατ' ἐμὲ ὑπέφερον τὸ δυστύχημα μὲ ἀπαθε-
τάτην ὑπομονήν, διότι εἶχον δύο λόγους παρηγορίας
ισχυροτάτους. Ὁ μὲν ἦτον ἡ ἀργυρὰ πανσέληνος, ἀ-
νατείλασα πρὸ ὀλίγου εἰς οὐρανὸν αἰθριώτατον, μὴ
έχοντα οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον νέφος, ἀφ' οὗτο τὸ μόνον ὑπάρ-
χον εἶχε καταβῆ ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ
ὄρους τῆς Πόλεως, καὶ χρυσίζουσα εἰς μακρὸν διάστημα
τὸ στιλπνὸν κάτοπτρον τῆς Ἀδριατικῆς. Ὁ ἄλλος
δὲ λόγος ἦτον ὁ φίλος μου Φραγκισκάνος, ὅστις
πλησίον μου κατακείμενος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος,
μ' ἐγόητευε διὰ τῆς ποικίλης συνδιαλέξεώς του, καὶ
ἀνέπτυσσεν ἐμπρὸς μου, μετ' ἀπεράντου πολυμαθείας,
τῆς ἀρχαιότητος τὸ πανόραμα.

Τέλος ὁ ἄνεμος, χωρὶς νὰ μᾶς ζητήσῃ θυσίαν ἱφι-
γενείας, ἐκάμωθῃ τὴν πέμπτην ἡμέραν, καὶ ἐκόλπω-
σεν ὀλίγον τὰ ἱστία, τοὺς δόλωνα, τὰς ὀθόνας μας,
καὶ ἡ Ἀργὼ ἤρχισε νὰ κινῆται.

— Ἦλθε τέλος πάντων ὁ κατεργάρης! Ἐφώναζεν
ὁ πλοίαρχος κυτωπὼν ἀπὸ τὴν χαράν του τὰς χεῖράς
του. Τὸν ἔχομεν τώρα, δὲν θὰ μᾶς φύγῃ πλέον, σὰς
τὸ ὑπόσχομαι!

— Βλέπετε κανέν ἀπὸ τὰ θουνὰ νὰ φορῇ τὸν
σκοῦφόν του ἴσως; τῷ εἶπα ταπεινῇ τῇ φωνῇ, καὶ
πλησιάσας εἰς αὐτόν.

Ἄλλ' ἀποφεύγων ν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν ἐρώτησιν
ταύτην,

— Ἦτον καιρὸς νὰ μᾶς φυσήσῃ τέλος πάντων,
μοὶ εἶπεν. Ἦξεύρετε ὅτι εἶχα ἀρχίσει ν' ἀνησυχῶ;
Ἰσως παρετηρήσατε ὅτι ἐσχάτως ἐμετρίασα τὰς με-
ρίδας τῆς τροφῆς, καὶ πρὸ πάντων τὰς μερίδας τοῦ
ὕδατος. Τῷ ὄντι ἡ πούτης τῶν τροφίμων μᾶς ἤρ-
χισεν ὀλίγον νὰ ἀλλοιούται.

Ἡ εἰδησις αὕτη ἀπετέλεισε κακὴν ἐντύπωσιν εἰς
ἐμέ. Ἀλλὰ πρὸ πάντων εἶδα τὴν ὄψιν τοῦ φίλου
Φραγκισκάνου παθοῦσαν ἀλλοίωσιν ἀνάλογον τῆς
τροφῆς. Πῶς! Ἐκεῖνος ὅστις ἀφῆκεν ἀπαθῶς τὸ
θαυμάσιον ἀμφιθέατρον τῆς Πόλεως διὰ νὰ μὴ κρυώ-
σῃ τὸ θεῖπνόν του, πρὸ πέντε ἡμερῶν εἶχε σχεδὸν πε-
ριορισθῇ εἰς μόνον τὸ θαλάσσιον δίπυρον, καὶ εἰς
ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ ν' ἀκούῃ τώρα ὅτι καὶ αὐτὰ ἤρχι-
σαν ν' ἀλλοιῶνται! Μόλις ὁ ἐνθουσιασμός του ὑπὲρ
τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἀντέσχεν εἰς τὴν εἰδη-
σιν ταύτην. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος ἔσπευσε νὰ μᾶς ἐνθαφ-
ρύνῃ.

— Μὴ φοβεῖσθε ὅμως, εἶπεν. Ὁ ἄνεμος πνέει,
καὶ θὰ διαρκέσῃ, σὰς τὸ ἐγγυῶμαι. Μετὰ πέντε ἢ
ἕξ ἡμέρας εἴμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ αἱ τροφαὶ μᾶς,
ὅποιαί δήποτε, δὲν θὰ μᾶς ἀφῇσωσι ν' ἀποθάνωμεν.

Τῷ ὄντι ὁ ἄνεμος ἐφαίνετο αὐτὴν τὴν φορὰν διαρ-
κῆς, ἀν καὶ ὄχι ὅσον ἔπρεπε ἰσχυρός. Ἐπνευσεν ὅλην
τὴν ἡμέραν, καὶ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐξηκολούθει
καὶ τὴν ἐπαύριον.

Ἄλλ' ὡς πρὸς τῶν τροφῶν τὸ κεφάλαιον, ὁ πλοίαρ-
χος ἐδόσκετο ἀπὸ ἐλπίδας δι' ἡμᾶς καὶ ἀγόνους.
Ὅταν ἐζητήσαμεν νὰ φάγωμεν τὴν πρώτην ἡμέραν,
παρετηρήσαμεν εἰς τὰ δίπυρα παράδοξόν τινα σύγ-
χυσιν, ἐν εἶδος θρασμοῦ, ἐμφυλίου οὕτως εἶπεν τα-
ραχῆς ἡ ἀνοργάνιστος Ὀλῆ ἔτεινε προφανῶς εἰς ὀρ-
γάνωσιν, καὶ ἡ ζωὴ ἀνεπτύσσετο ἐκ τῶν κόλπων
τοῦ ἀψύχου διπύρου. Τὸ κατ' ἐμὲ ἀπέσχον ἀπὸ τὴν
ἀειδῆ ταύτην τροφὴν, καὶ ἐπρωτίμῃσα τὴν νηστείαν.
Ὁ δὲ τένθης συνοδοιπὸρος μου, ἀφοῦ ἔστρεψεν τὸ

δίπυρον πρὸς ὅλα τὰ μέρη μὲ ἄκρον τὸν δάκτυλον,
τὸ ἔρριψε τέλος εἰς τὴν θάλασσαν μὲ τὸ σχῆμα τοῦ
Πολυκράτους ὅταν ἐθυσίαζεν εἰς τὰ κύματα τὸν προσ-
φιλῇ του δακτύλιον. Ὅταν ἐζητήσαμεν νὰ πῶμεν,
τὸ ὕδωρ εἶχε χρῶμα ῥευστοῦ σμαράγδου, ὁσμήν νε-
κρῶν ποντικῶν, καὶ γεῦσιν ναυτιώδη. Τὴν ἐπαύριον
τὸ δεινὸν ἠΐξῃτε, διότι ἡ πείνα μετεβλήθη εἰς βου-
λιμίαν, τὰ δίπυρα εἰς ζῶντας πλακοῦντας σκολήκων,
φεύγοντας ὅταν ἠθέλαμεν νὰ τοὺς συλλάβωμεν, καὶ
τὸ ὕδωρ εἰς σεσηπὼς ἔλος, πλήρες ὑδροβίων ζωῶντων.
Νὰ ἐγκίσωμεν τίποτε εἰς τὰ χεῖλη μᾶς μᾶς ἦτον
ἀδύνατον. Ἐν τούτοις ὁ στόμασχος μᾶς ἐπόνει, τὸ
στόμα μᾶς ἐφλεγε ξηρανθὲν, καὶ τὸν συνοδοιπὸρον μου
ἐβλεπα ταχύτερον χωροῦντα πρὸς τὸ τελευταῖον σύμ-
πτωμα τοῦ νοσήματος τῆς ἀτροφίας, ὅπερ εἶναι ἡ
παραφροσύνη.

Μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς δευτέρας ταύτης ἡμέ-
ρας, ὀγδόης ἀπὸ τὴν Πόλιν, ἐκαθήμεθα ἐπὶ τοῦ κα-
ταστρώματος, ὁ πλοίαρχος, ὁ συνοδοιπὸρος μου καὶ
ἐγώ. Ὁ οὐρανὸς ἦτον πάντοτε αἰθριος, ἡ θάλασσα
ὀμαλὴ, ὁ ἄνεμος μέτριος ἀλλὰ σταθερὸς, καὶ ἡ Ἀργὼ
ἐπροχώρει ὡς νύμφη καμαρωμένη. Ὁ πλοίαρχος ἐκοκ-
κάλιζε φιλοσοφικώτατα ἐν δίπυρον, ἀφοῦ διὰ μυρίων
ἀγώνων τὸ κατέκτα ἐπὶ τῶν ἰθαγενῶν του κατοίκων,
καὶ ἀπέβαλλε τοὺτους ἐκ τῆς γεννησάσης καὶ θρεψά-
σης αὐτοῦς.

Ὁ Φραγκισκάνος τὸν ἠτένιζε πρὸ πολλοῦ χωρὶς
νὰ ὀμιλήσῃ. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔλαμπον κατὰ παρά-
δοξον τρόπον· ἐνόμισα ὅτι ὀρέγεται τὸ δίπυρον τοῦ
πλοίαρχου. Ἀλλ' ἀποτεινὰς μοι τὸν λόγον εἰς τὴν
Γαλλικὴν γλῶσσαν, ἀγνωστον εἰς τὸν πλοίαρχον,

— Τὸν τρώγομεν; μοὶ εἶπε.

— Ποῖον; ἐρώτησα ἀνασκιρτῶν.

— Τὸν πλοίαρχον, μοὶ εἶπε, μὲ ἄκρον ἀπάθειαν.

Δὲν σοὶ φαίνεται ἀρκετὰ παχύς;

— Τί λέγεις, ἀδελφέ; ἀνέκραξα. Παραφρονεῖς;

— Διόλου, ἀπεκρίθη. Δὲν ἀνέγνως ποτὲ ὅτι εἰς
τὴν θάλασσαν ὅταν ἐκλείπωσιν αἱ τροφαί, τρώγονται
μεταξὺ τῶν οἱ ναυαγοί; Ὡς νὰ μᾶς φάγωσι καὶ
ἡμᾶς, ἂς ἀρχίσωμεν ἀπ' αὐτόν, τὸν αἷτιον τῶν
δυστυχιῶν μᾶς. Σὲ βεβαιῶ εἰς πυριζόλας θὰ ἦναι
ὑποφερτότατος.

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα, ἔληγε τὰ χεῖλη του, καὶ
αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν του ἐβάφοντο αἱματόχρους.
Τὸν δυστυχῇ ἡ πείνα τὸν ἐσκοτίζε, τὸ πνεῦμά του
ἐταράττετο, καὶ τὰ πάντα ἐβλεπε περὶ ἑαυτὸν ὑπὸ
τῆς πυριζόλας τὴν ἔποψιν.

Ὁ Ῥαγουζαῖος ὁμῶς ἠγνόει ἐντελῶς ποῖος κίνδυνος
τὸν ἠπειλεῖ. Στερεότυπον μειδίαμα διέστελλε τὸ
στόμα του, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μᾶς ἐβλεπεν, ἐκλίνει
τὴν κεφαλὴν, καὶ καταμύων ἐδείκνυε τὸ κενὸν μὲ
τὸν δάκτυλον, ὡς ἂν ἔλεγε·

— Βλέπετε;... ὁ ἄνεμος... δὲν εἶχα δικαίον;

Τέλος μὲ νεῦμα ἐκφράζον ἔτι σαφέστερον τὴν συν-
αίσθησιν τῆς ἰδίας ἀξίας, δείξας ἐν σημείον ἐπὶ τῆς
θαλάσσης, ἔλυσε τὴν σιωπὴν.

— Βλέπετε; εἶπεν. Ἐκεῖ ἐμπρὸς μᾶς, μακρὰν,
πρὸς τ' ἀριστερά; Ἐκεῖ ὑπάρχει ὑψάλος ἀλιτενῆς πολ-
λὰ κινδυνώδης. Ἐκεῖ, ὅσοι πλοίαρχοι ἀμαθεῖς καὶ
ἄπειροι τῆς θαλάσσης ταύτης, ἐξοκέλλουσι πολλάκις,
καὶ πολλὰ πλοῖα ἀπωλέσθησαν εἰς ταύτην τὴν ὤφα-

λαν αὐτανδρα. Ὅστις ὁμως εἶχε καιτίδα τὴν Ἀδριατικὴν, καὶ πατέρα σκυλο.....

Ἀκόμη δὲν ἐπρόφθασε νὰ εἰπῇ « σκυλοπνίκτην », καὶ Βρερ! τρομερὸς κρότος ἠκούσθη, ὡς ἂν διερρήγνυτο ὁ πυθμὴν τοῦ πλοίου, καὶ ἡ Ἀργὼ εἰσεύθη εἰς αὐτόν, ὡς ἂν εἰσάσσετο ὑπὸ πυρετοῦ.

— Ἡ ὕψαλος! ἔκραζεν ὁ πλοίαρχος, γινόμενος κίτρινος ὡς ὁ κηρός. — Ἐκαθήσαμεν! τί θὰ γίνωμεν! ἡ Ἀργὼ μου! Ὅα συντριφθῇ ἡ Ἀργὼ μου!

Καὶ θορυβηθεὶς, καὶ μὴ ἡξέειρων οὔτε τί νὰ πράξῃ, οὔτε τί νὰ διατάξῃ, περιωρίζετο εἰς τὸ ν' ἀποσπᾷ τὴν κόμην του.

Τὸ κατ' ἐμὲ ἤρχισα νὰ ἐννοῶ ὅτι ἐφθασεν ἡ σιγή καθ' ἣν νέος τίτλος δόξης ἐμελλε νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς ἀπογόνους του, μετρῶντας τοὺς προπάτοράς των ὅσοι ἀπώλοντο ἐν τῇ Ἀδριατικῇ.

Ἐν τούτοις ἡ τρόπις τοῦ πλοίου ἐκτύπα εἰς τὸν σκόπελον ἐπανειλημμένως, ἀπειλοῦσα καταστροφὴν, ἡ δὲ ἀμνηχανία τοῦ πλοίαρχου ἐχώρει αὐξάνουσα. Τότε ὁ ναύκληρος, ναύτης γέρον καὶ ἀγροῖκος τοῦ τρόπου, ἐπλησίασεν εἰς τὸν πλοίαρχον μὲ σέβας, καὶ ἐκλινε πρὸς τὸ ὠτίον του, ὡς διὰ νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς του. Ἰστάμην ὀπίσω του, καὶ, ἂν καὶ ὠμίλῃσε κρυφίως, τὸν ἤκουσα κάλλιστα.

— Πλοίαρχε, τῷ εἶπεν, εἶσαι ζῶν τετράποδον. Καὶ χαιρετήσας πάλιν μὲ σέβας αὐτόν, ἐστράφη πρὸς τὰ πλήρωμα.

— Διατάττει ὁ κύριος πλοίαρχος! ἔκραζεν. Ὁ γλήγορα. Κάτω ὅλα! μᾶϊνα γάβια, μᾶϊνα παπαφίγγους, μᾶϊνα φλόκους, ὅλα κάτω!

Διὰ μιᾶς ἡ Ἀργὼ ἐγυμνώθη ἀπὸ ὅλα τῆς τὰ ἰσία, καὶ οἱ ἰστοὶ τῆς ἔμειναν ὡς ἄσφακοι βραχίονες, ἡ ὡς ξηρὰ δένδρα ἐν ὥρᾳ χειμῶνος. Ἄμα δὲ ἐλαφρώθη οὕτω τὸ πλοῖον ἀπὸ τὸ πείζον αὐτὸ βάρος τῶν ἰστίων, καὶ ἄμα ἔπαυσεν ὠθούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κατὰ τῶν ὑφάλων, ἔπαυσε καὶ νὰ προσκρούῃ ἐπ' αὐτῶν μὲ τόσῃν δυνάμει, διότι ἡ θάλασσα κατ' εὐτυχίαν δὲν ἦτον τεταραγμένη.

— Τὴν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν! ἔκραζεν ὁ ναύκληρος πάλιν. Ὁ πλοίαρχος διατάττει. Δύω ἀγγυραὶ εἰς αὐτὴν καὶ πέντε ναῦται!

Ἐν τῷ ἄμα ἐξετελέσθησαν αἱ διαταγαὶ αὗται· ἡ λέμβος φέρουσα δύο ἀγκύρας ἐμακρύνθη τοῦ πλοίου ὅσον περισσότερον ἐδυνήθη, καὶ ἔρριψε τὴν μίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὰ ταῦτα ἐμακρύνθη κατ' ἄλλην διεύθυνσιν, καὶ ἔρριψε καὶ τὴν ἄλλην. Ἐν τούτοις ἐπᾶλθεν ἡ νύξ.

Ἡ θέσις μας ἦτον δεινοτάτη· ἂν ὁ ἀνεμος ἐφύσα σφοδρότερος, καὶ ἡ θάλασσα ἐταράττετο, τὸ πλοῖόν μας συνετρίβετο κατὰ τῶν πετρῶν. Ἄν ὁ ἀνεμος ἐκόπαζεν, ἀπεθνήσκομεν τῆς πείνης καὶ δίψης. Καὶ ὁμως, μᾶς εἶπεν ὁ ναύκληρος, δὲν ἔπρεπε νὰ κυριευθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀδράνειαν τῆς ἀπελπισίας. Ναῦται καὶ ἐπιβάται, ἐλάβομεν τότε εἰς χεῖρας τὰ καλῶδια εἰς ἃ ἦσαν δεδεμένοι αἱ ἀγγυραὶ, καὶ μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς εἴλομεν, ὅπως εἰσάσωμεν τὴν Ἀργὼν ἐν ὁπισθοδρομῇ πρὸς τὰς ἀγκύρας τῆς, καὶ νὰ μακρυνθῇ τῆς ἐπικινδύνου ἐπαφῆς τῶν ὑφάλων. Ὁ συνοδοιπὸρος μου εἰς τὸν κίνδυνον ἐλησμόνησε τὴν πεινάν του, καὶ ἀνεῦρε ὅλην τοὺν δραστηριότητα καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος.

— Τώρα ἐννοῶ ὅτι « οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον, μ' » ἔλεγεν, ἐν ᾧ ὁ ἰδρὼς ἔρρεε ποταμίδον ἀπὸ τὸ μέτωπόν του.

Ἡ αὐγὴ μᾶς εὗρεν ἀκόμη ἔλκοντας εἰς μάλα, ὡς τοὺς περὶ τὸν Τρυγαῖον εἰς τῆς Εἰρήνης τὸ φρέαρ. Ἐν τούτοις τὸ πλοῖόν μας εἶχεν ἀρχίσει νὰ κινῆται, καὶ ὁ πλοίαρχος ἐκρότει ἀπὸ χαρὰν τὰς χεῖράς του καὶ ἐπῆδα.

Τί τὸ ὄφελος ὁμως ὅτι ἐμακρυνόμεθα τῆς ὑφάλου; Ὁ πυθμὴν τοῦ πλοίου εἶχε σχισθῇ παρὰ τὴν τρόπιν, καὶ τὸ ὕδωρ εἰσέβρεεν ἐπιφόδως, ὥστε πολλὰς ὥρας ἦτον ἀδύνατον νὰ μείνῃ πλεόν εἰς τὸ πέλαγος, χωρὶς νὰ βυθισθῇ ἡ Ἀργὼ. Ἀφῆσαντες ἄρα τὰ σχοινίον, ὠρμήταμεν εἰς τὰς ἀντλίας, ὡς ἄλλοι Κλεάνθαι, ἔλεγεν ὁ πάντοτε φαιδρὸς φραγκισκάνος μου.

Ἀφῆνης « πλοῖον! πλοῖον! » ἔκραζεν ὁ πλοίαρχος, δεικνύων πρὸς τὸν ὀρίζοντα, ὅπου ἐφαίνετο τῷ ὄντι τὸ τριγωνικὸν ἱστίον ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου. Λαβὼν δὲ τὴν θαλασσίαν σάλπιγγα, προσεκάλεσεν αὐτὸ εἰς βοήθειαν. Ὁ ἀλιεὺς ἐφθασε μετ' ὀλίγον πλησίον μας, καὶ λαβὼν ἀντιμισθίαν, ἀνέλαβε νὰ ὀδηγήσῃ τὴν Ἀργὼν ἐξω τῶν ὑφάλων καὶ εἰς τὸν πλησιέστατον λιμένα. Ἀλλ' ὁ Φραγκισκάνος καὶ ἐγὼ δὲν περιμεμνείαμεν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεώς του. Ἀπὸ τοῦ καταστρώματος ὁ αἰδεσιμώτατος φίλος μου εἶδεν εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀλιάδος ἕνα ἄρτον καὶ ἕν ἀγγεῖον ὕδατος. Λαβὼν με τότε ἐκ τῆς χειρὸς, μὲ ἔσυρε μετ' ἐαυτοῦ, καὶ ἐνεσκήψαμεν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ πλοιαρίον. Ῥίπτοντες δὲ ἐν δίστηλον εἰς τοῦ ἀλιεὺς τὰ γόνατα, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ κατεβροχθίσσαμεν τὸν ἄρτον του, καὶ ἐπίαμεν τὸ ὕδωρ του.

Τότε μόνον μᾶς ἐπανῆλθεν ἡ χεῖρ τῆς γλώσσης.

— Τώρα, εἶπα εἰς τὸν ἱερέα, ἐρώτησε νὰ μάθωμεν εἰς ποῖον λιμένα μᾶς διευθύνει.

Ὁ ἱερεὺς ἐρώτησε τὸν ἀλιέα εἰς τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν.

— Εἰς τὰ Σάλονα μᾶς διευθύνει, μοι εἶπεν ἔπειτα, μεταφράζων αὐτοῦ τὴν ἀπόκρισιν.

— Εἰς τὰ Σάλονα! ἀνέκραξα ἔκθαμβος. Καὶ ποῦ εἶναι; ἐρώτησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἀλιέα; εἶναι πλησίον τὰ Σάλονα;

Ἀλλ' ὁ ἀνθρωπος πρὸς μεγάλην μου ἐκπληξιν δὲν ἐγνώριζε τὴν ἑλληνικὴν, καὶ ὁ Φραγκισκάνος μετέφρασε τὴν ἐρώτησίν μου Ἀλβανιστί. Τὰ ἔργα δὲ τοῦ διερμηνεύος ἐκπληρῶν,

— Ἰδοὺ, μοι εἶπεν, αὐτὸ τὸ χωρίον ἐκεῖ. Αἱ οἰκίαι του φαίνονται εἰς τὸ παραθαλάσσιον.

— Παράδοξον! εἶπα ἐγὼ. Τὰ Σάλονα παραθαλάσσια! ἐνόμιζον ὅτι εἶναι μεσόγεια. Ἠπατώμην βεβαίως. — Ἀλλὰ, φίλτατε συνοδοιπὸρε, κηρὸς ν' ἀλλὰξωμεν πλεόν τὴν πρὸς ἀλλήλους θέσιν. Εἰς τὴν Πόλιν σὲ εἶχα πολῦτιμον ὀδηγόν μου, ἐδῶ θὰ τεθῇς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου.

— Καὶ πῶς; μ' ἐρώτησε, γνωρίζεις τοὺς τόπους τούτους;

— Ἐννοεῖται! ἀπεκρίθην, καὶ ἡσθάνθην ὁ ἴδιος τὸν τόνον καθ' ὃν τὸ ἔλεγον ἀπόζοντα ὀλίγον περι-αυτολογίας· ἀλλὰ τόσῃν εἶχόν χαρὰν ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ταπεινώσω τέλος τὴν πολυμάθειάν του! Καὶ ἀνυπόμονος νὰ ἐπιδείξω τὰς γνώσεις μου καὶ ἐγὼ,

— Ἐκεῖ, τῷ εἶπα, πρὸς δεξιὰ, κεῖνται οἱ Δελφοί.

— Οἱ Δεῖλοι! ἀνέκραξεν ἐκεῖνος, ἐξιστάμενος. Ποιοὶ Δεῖλοι; τί ἐστὶ Δεῖλοι;

— Καθὼς ἐγώ, εἶπα κατ' ἐμαυτὸν, ἡρώτων, τί ἐστὶ Πόλα; — Ἐπειτα δὲ μεγαλοφώνως ἐπρόσθεσα. Οἱ Δεῖλοι ἦσαν πόλεις ἔχουσα περίφημον μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος.

— Παράδοξον! εἶπεν ὁ Φραγκισκάνος. Δὲν ἤξευρα ὅτι πλησίον εἰς τὰ Σάλογα ὑπῆρχε τόπος καλούμενος Δεῖλοι.

— ὦ! μάστιγα! ἀπεκρίθην ἐγὼ θριαμβεύων. Καὶ οἱ Δεῖλοι αὐτοὶ ἦσαν ἀκόμη περίφημοι διὰ τοὺς ἀγῶνας οἵτινες εἰς αὐτοὺς ἐτελοῦντο. Ἰδοὺ ἐκεῖνο τὸ ὄρος ἐκεῖ πρέπει νὰ ᾖναι ὁ Παρνασσός. Εἰς τοὺς πρόποδάς του κεῖνται οἱ Δεῖλοι.

— Ὁ Παρνασσός! οἱ Δεῖλοι! δὲν τὸ ἤξευρα. Ἐδῶ; πλησίον εἰς τὰ Σάλογα;

— Πλησιέστατα, εἶπα διδακτικῶς. Τὰ Σάλογα ἐλέγοντο τὸ πάλαι Ἀμφισσα, καὶ ἦτον ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς Φωκίδος.

— Ἄ! ἐννοῶ! τῆς Φωκίδος λέγετε, εἰς τὴν Ἑλλάδα!

— Ναί, ἔεβαια, εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— Τότε ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι συγχέετε τὰς ἰδέας. Τὰ Σάλογα αὐτὰ ἐδῶ ἐμπρὸς μας δὲν εἶναι ἡ Ἀμφισσα τῆς Ἑλλάδος, εἶναι τὰ Σάλογα τὰ Δαλματικά.

— Τα Σάλογα τὰ Δαλματικά; εἶπα γινόμενος κάτωχρος, καὶ πίπτων ἐξ ὄλου τοῦ ὕψους τῆς πρὸ ὀλίγου ὑπεροψίας μου. — Τί εἶναι τὰ Σάλογα τὰ Δαλματικά; ἐψιθύρισα.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν εἶχομεν προτορμισθῆ.

— Ὅ,τι εἶναι ἡ Πόλα, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ Φραγκισκάνος μου μὲ τὸ γνωστὸν του δηκτικόν του ἐκεῖνο μειδίαμα. Ἄλλοτε μὲν πόλεις, ἥδη δὲ χωρίον τῆς Δαλματίας.

Ἡ ἀπόκρισις αὕτη μ' ἐκοψε τὴν φωνήν, καὶ ἀφ' οὗ ἀπέβημεν, πολλὴν ὥραν ἐβάδιζον σιωπῶν παρὰ τὸν σύντροφόν μου, καὶ ἐννοῶν ὅτι ἐγὼ ὁ καυχῆθεις ὅτι θὰ τὸν ὀδηγήσω, ἔπρεπε πάλιν νὰ ἐπικαλεσθῶ αὐτοῦ τὴν βοήθειαν.

— Ἀλλ' αὐτὰ τὰ Σάλογα εἶναι ἄθλιον χωρίδιον, δὲν ἔχουν τίποτε λόγου ἄξιον, εἶπα τέλος ὡς ὀργιζόμενος, καὶ ὡς ἂν ἐχρεώστουσαν τὰ Σάλογα νὰ ᾖναι περίεργα πρὸς χάριν μου.

— Τίποτε, μοὶ εἶπεν ὁ Φραγκισκάνος, ἡ τοῦλάχιστον μικρὰ πράγματα! ὅτι ἦσαν ἄλλοτε πόλεις μεγάλη, πλουσία καὶ πολυτελής, ἐπίσημος καὶ διὰ τῶν ἀγροκηπίων τῆς τὴν λαμπρότητα, καὶ διὰ τῶν γυναικῶν τῆς τὸ κάλλος, καὶ διὰ τὰ προϊόντα τῶν ἐργαστειῶν τῆς, συνιστάμενα εἰς ὅπλα καὶ εἰς πορφύρας, καὶ ὅτι μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Δελμινίου, ἔγινε πρωτεύουσα ὅλης τῆς Δαλματίας.

Ἀκόμη δὲ καὶ κατ' ἄλλο τι εἶναι ὁπωσοῦν ἐπίσημα Σάλογα. Ἐδῶ ἔξω κατὰ τὴν τρίτην ἑκατονταετηρίδα μετὰ Χριστὸν ἐν ἀνδράποδον τῆς εὐγενούς Ῥωμαϊκῆς οἰκαγενείας τῶν Ἀνουλίων...

— Καὶ τοῦτο δίδει ἐπισημότητα εἰς τὴν πόλιν;

— Ὀχι τοῦτο μόνον. Τὸ ἀνδράποδον τοῦτο ἐνυμφεῦθη δούλην τινα ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς πόλεως Δωκλείας καὶ ἔσχεν υἱόν, ὀνομασθέντα πιθανῶς κατὰ τὴν πόλιν ἐκείνην Δωκλήν. Ὁ πατὴρ κατῴρωσε ν' ἀπελευθερωθῇ, καὶ τότε ὁ υἱὸς ἐξευγενίσκων καὶ ἐξελ-

λυνίζων τὸ ὄνομά του, ἐπωνομάσθη Διοκλῆς. Κατ' ὀλίγον δὲ αὐξάνων τὰς ἀξιώσεις του, τὸ ἐξελατίνισε, καὶ τὴν 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 284 μετὰ Χριστὸν, ἀνηγόρευθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀπελευθεροῦ, Αὐτοκράτωρ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου, ὑπὸ τὸ ὄνομα Βαλερίου Διοκλητιανοῦ. (1)

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ Σάλογα, καὶ ἐγὼ ἔλεγον ὅτι δὲν εἶχον τίποτε περιέργον, καὶ ἐμάνθανον ὅλ' αὐτὰ ἀπὸ αὐτὸν ἐκεῖνον εἰς ὃν ἔλεγον πρὸ ὀλίγου κομπαιστικῶς ὅτι θὰ τῷ διδάξω τί εἶναι τὰ Σάλογα! Ἀλλὰ διὰ νὰ σώσω τὴν ἀξιοπρέπειάν μου,

— Τοῦλάχιστον, εἶπα, τὸ ἐβέβαιον εἶναι ὅτι εἰς τὸ ἔλκεινόν τοῦτο χωρίδιον, δὲν σώζεται οὐδὲν λείψανον πλέον μαρτυροῦν περὶ τοῦ ἀρχαίου του μεγαλείου.

— Οὐδὲν λείψανον, εἶναι ἴσως ὑπερβολή. Ἄν περιέλθωμεν ὀλίγον τὰς καλύβας ταύτας καὶ τὰς πέριξ αὐτῶν, θέλομεν ἴσως ἀπαντήσῃ διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ συντρίμματα, ἀκόμη καὶ τινα ἀγαλμάτων μέλη, καὶ τὰ λείψανα ὑδραγωγείου, καὶ ἐρείπια ἀμφιθεάτρου, ἀποδεικνύοντα ὅτι ὑπῆρξε τῷ ὄντι ἐν ταῦθα πόλις ἐπιφανής.

— Ἦτις εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τίνος κατεστράφη καὶ πότε;

— Ναί, ὑπὸ τῶν Ἀδάρων, κατὰ τὰ 639 μ. Χ.

— Καὶ ἂν αὐριοῦν εἰμεθα ἀκόμη ἐδῶ, ἐπρόσθεσε, καὶ ἐκτείνωμεν τὴν περιουσίαν μας ἐπὶ μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ μέρους τούτου πρὸς νότον, θέλομεν εὐρεῖ αὐτὸ τὸ γιγαντιαῖον παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ, ἢ μᾶλλον ὁλόκληρον πόλιν κτισθεῖσαν ἐκ τῶν συντριμμάτων του, καὶ περιεχομένην ἐντὸς τῆς αὐλῆς του.

ἔκτοτε τὸν παρηκολούθησα σιωπῶν, καὶ ἐννοῶν ὅτι πᾶσα ἀκαιρος ἐπίδειξις πολυμαθείας ἐξέθετεν ἔτι γυμνοτέραν τὴν ἀμάθειάν μου. Τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας διετελέσαμεν ἐπισκεπτόμενοι μεταξὺ ἀλλειυτικῶν καλυβῶν δισπαρμένα τινὰ συντρίμματα, ἄσημα καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ ζῶν καὶ σημασίαν λαμβάνοντα διὰ τῆς θαθείας τοῦ συνοδοιπόρου μου κρίσεως καὶ τῶν σοφῶν του παρατηρήσεων.

Τὸ ἑσπέρας ἐπανάλθομεν εἰς τὸ πλοῖον. Μεταξὺ δὲ δειπνούντες ἐξ ὧν ἐπρομηθεύθημεν εἰς Σάλογα νωπῶν ἐδωδίων, ἐξετοξέομεν κατὰ τοῦ Ῥαγουζαίου μας εἰρωνείας πρὸς ἐκδικήσιν τοῦ συμβάντος μας.

— Παράδοξον, εἶπεν ὁ ἱερεὺς μετὰ σαρκασμοῦ οὐχὶ λίαν χριστιανικοῦ, πῶς ὁ ἐπάρατος ἐκεῖνος σκόπελος εἰς ὃν προσκρούουσιν ὅσοι πλοίαρχοι εἶναι ἀμαθεῖς τῆς θαλάσσης, πῶς αὐτός, ἐν ᾧ ἦτον τόσον μακρὰν ἐμπρὸς μας, εὐρέθη αἶφνης ὑπὸ τὴν τροπὴν μας!

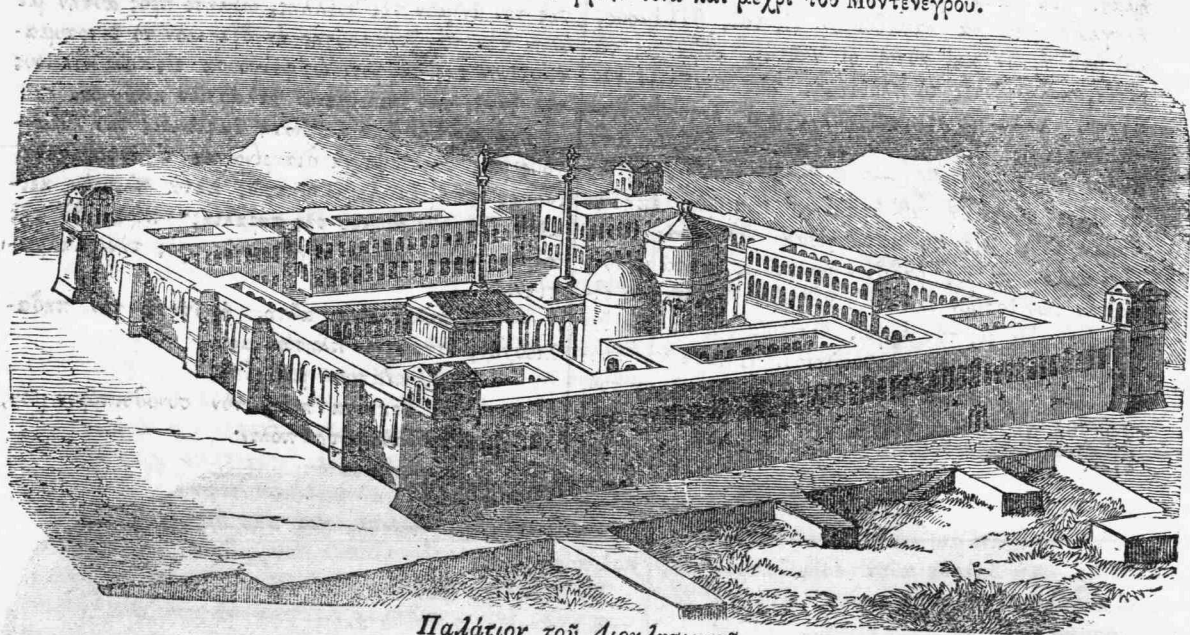
— Σκεκατοῦρα κ' ἐκεῖνος ὁ σκόπελος! εἶπεν ὁ πλοίαρχος.

Ἡ λέξις μοὶ ἐφάνη ἀμίμητος. Ὡς νὰ ἔλεγεν, ἡμεῖς καλὰ ἐπηγαίνομεν, τί ἤθελε νὰ ἔλθῃ ἐμπρὸς μας; Ἐδικὸν του χρέος ἦτον νὰ ἤξεύρῃ ὅτι ἡμεῖς θὰ διελθώμεν ἐκεῖθεν, ὅχι ἐδικὸν μας ὅτι θὰ εὐρίσκηται ἐκεῖνος ἐκεῖ.

— Αἶ! εἶπα ἐγώ. Ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης εἶναι ἀδελος καθὼς καὶ τὸ μέλλον. Ὁ Κ. πλοίαρχος δὲν μοὶ εἶπεν εἰς τὴν Βενετίαν ὅτι μετὰ ὀλίγῃς ἡμέρας θὰ εἰμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα; Σήμερον εἶναι ἡ δεκά-

τη εβδομή, καὶ εἰμεθα εἰς τὰ Σάλονα μὲ συντετρι-
μένον τὸ πλοῖον. Θὰ παρέλθουν δεκατρεῖς ἡμέραι
περίπου διὰ τὴν ἐπισκευήν, ἰδοὺ εἰς μὴν διὰ τὸ ἡ-
μισυ τοῦ δρόμου· καὶ ἂν αἱ αὐταὶ αἰτίαι εἶναι ἀλη-
θές ὅτι ἔχουσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ἐξήκοντα ἡ-

μέρας μετὰ τὸν ἀπόπλουν μας ἀπὸ Βενετίας θὰ εἰς-
πλέωμεν εἰς τὰς Πάτρας. Ἀδιάφορον ὅμως! Ἀὔριον
θὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ,
καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἰδῶμεν, ἴσως ὀργανίσωμεν ἐκδρο-
μὴν τινα καὶ μέχρι τοῦ Μοντενέγρου.

Παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ.

— Ἀστείξεσθε, κύριε! εἶπεν ὁ Ῥαγουζαῖος· ἀλλ' εἶδα
ὅτι ἐθύμωνε, καὶ ἠγέρθη τεταραγμένος ἀπὸ τὴν τρά-
πεζαν.

Τὴν νύκτα ἐκείνην ἐκοιμήθην βαθέως, ἀπαυδήσας
ἀπὸ τοὺς τῆς προτερίας ἀγῶνας. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τοῦ
ὑπνου μου ἤκουον κτύπους καὶ κρότους παντοίους,
ὡς πριόνων τρυζόντων καὶ πελέκειων καταφερομένων
καὶ σκεπάρνων ἀσθμαινόντων δι' ὅλης τῆς νυκτός·
τὰ νεναρκωμένα μου αἰσθητήρια ὅμως δὲν ἐδύναντο
νὰ κρίνωσι περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν.

Τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πρωῒας ἐζήτησαμεν μετὰ τοῦ
συνοδοιπόρου μου τὴν λέμβον ἀπὸ τὸν πλοίαρχον.

— Ποῦ θὰ ὑπάγετε; μᾶς ἐρώτησεν οὗτος;

— Εἰς τὴν ξηρὰν, ἀπεκρίθην ἐγώ, καὶ ἐκεῖθεν
θὰ λάβωμεν τὸ ἀλιευτικὸν πλοίαριον, νὰ μᾶς φέρῃ
εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ.

— Λυποῦμαι, ἀπεκρίθη ξηρῶς, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα
δὲν γίνεται.

— Καὶ διατί;

— Διότι ἀνασπῶμεν τὴν ἄγκυραν;

— Τὴν ἄγκυραν; καὶ διατί τοῦτο;

— Πῶς διατί; διὰ νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ὁ-
δοιπορίαν μας.

— Ἀλλὰ, εἶπον ἐγώ· τὸ πλοῖον δὲν θὰ ἐπισκευα-
σθῇ;

— Καὶ τί ἐπαθεν, εἶπεν ἐκεῖνος διὰ νὰ ἐπισκευα-
σθῇ; Μήπως νομίζετε ὅτι ἐπῆγα νὰ θραύσω τὸ πλοῖον
μου; Μείνατε ἡσυχοί· ὅ,τι ἐπρεπε νὰ γίνη ἐγένεν
αὐτὴν τὴν νύκτα.

Τότε ἐξήγησα τί ἦσαν οἱ κτύποι καὶ τί οἱ κρότοι.

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου,
ἐμπειρότερος τῆς θαλάσσης ἀπὸ ἐμέ· ὁ ἄνεμος
πνέει ἀπὸ τὰ δυτικοδρόσια, καὶ πᾶσαν στιγμὴν αὐ-
ξάνει, καὶ πρὸς τὰ Ἀπενίνα ἐβλέπω συσσωρευόμενα
σύννεφα. Ἄν ἤμεθα εἰς τὸ πέλαγος, καὶ δὲν μᾶς συ-
νέβαινε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο συμβᾶν, ἐνθυμεῖσθε;

ὠφελοῦμεθα βεβαίως ἀπὸ τὸν ἄνεμον τοῦτον. Ἀλλ'
ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦτον δὲν ἐννοῶ πῶς ἡμποροῦμεν νὰ
ἐκπλεύσωμεν μετὰ τὸν Σκίρωνα εἰσπνέοντα εἰς τὸ στό-
μιόν του.

— Τοῦτο εἶν' ἐδική μου φροντίς, ἀπεκρίθη ἀπο-
τόμως ὁ Ῥαγουζαῖος.

— Μὲ συγχωρεῖτε, τῷ εἶπα, κύριε πλοίαρχε, δὲν
θ' ἀναχωρήσετε, διότι θέλωμεν νὰ ἰδῶμεν τὸ παλά-
τιον τοῦ Διοκλητιανοῦ.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριέ μου, ἀπήντησεν αὐθα-
δῶς· θ' ἀναχωρήσωμεν, καὶ δὲν θὰ ἰδῆτε τὸ παλά-
τιον· καὶ εἰς ἀπόδειξιν — ἔξω τὰ ἱστία! ἔκραξε με-
γαλοφώνως πρὸς τοὺς ναῦτας.

Εἰς τοῦτο τί εἶχομεν ν' ἀντιτάξωμεν; Κατηρό-
μεθα δὲ μόνον σιωπηλῶς τὸ πείσμα τοῦ ἀνθρώπου·
ἀλλ' ὑποτασσόμεθα, τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον τὸ πεί-
σμα τοῦ ἐποκάλεσαν αἱ ἡμέτεραι εἰρωνεῖαι. Μέχρι
μεσημερίας λοιπὸν τὰ ἱστία ἀνεπετάσθησαν, καὶ ἐ-
προχωρήσαμεν πρὸς τὸ στόμιον. Ἀλλ' ἐκεῖ ἦλθεν
εἰς προὔπαντί, σὺν μας ὁ ἄνεμος, καὶ νὰ ἐξελθῶμεν ἦτον
ἀδύνατον ἐντελῶς. Τότε ἤρχισαμεν νὰ λοξοδρομῶ-
μεν· τοῦτο δὲ διήρκεσε μέχρι τῆς ἐσπέρας, ὅταν τὸ
πρᾶγμα ἀπέβη ἱκανῶς δυσχερές, ἐξ αἰτίας τῶν παμ-
πόλλων νησιδίων τῶν περιπεφυτευμένων περὶ τὸν
χαρίεντα τοῦτον κόλπον. Κατ' εὐτυχίαν ὑπῆρχε σε-
λήνη.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὴ ἡ παρηγορία μᾶς ἐγ-
κατέλιπε. Τὰ νέφη τὰ συσσωρευόμενα δι' ὅλης τῆς ἡ-
μέρας περὶ τὰ Ἀπενίνα ὑψώθησαν ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα,
διέτρεξαν τὸν οὐρανὸν τρέχοντα καὶ ὠθούμενα ὑπὸ
βιασιότατον ἀνέμου, καὶ τὸν κατεκάλυψαν μετὰ με-
γίστης ταχύτητος ὡς παραπέτασμα μέλαν, παχυνό-
μενον ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν. Ὁ ἄνεμος ἐσύ-
ριζεν, ἡ θάλασσα ἐκαλύφθη ἀπὸ ἀφρόν, θρονταί
τινες ἠκούσθησαν ὑποκώφως ἠχοῦσαι μακρόθεν, καὶ
τινες λαμπρόταται ἀστραπαὶ ἐσχίσαν τὰ νέφη ἐλι-

κοειδῶς. Μετ' ὀλίγον ἡ καταιγίς ἐπλησίασεν, αἱ ἀστραπαὶ ἑλαμπρον συνεχεῖς, αἱ θρονταὶ ἐκυλίωντο ἐπὶ κεφαλῇ μας, ὡς ἂν ἐρρήγνυτο τὸ στερέωμα, καὶ οἱ καταράχται τοῦ οὐρανοῦ ἠνοίχθησαν ἐφ' ἡμᾶς. Τὸ κατάστρωμα ἐπλημμύρισεν ὅλον, ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ καταβῶμεν εἰς τοὺς θαλάμους, καὶ μεθ' ἡμῶν καὶ αὐτοὶ οἱ ναῦται, κόψαντες τὰ ἱστία, καὶ ἀφέντες τὸ πλοῖον εἰς τῶν κυμάτων τὴν τύχην. Ἀλλὰ μόλις κατέβημεν, καὶ ἠκούσθη καταπληκτικὸς ἑρόντος, καὶ τὸ πλοῖον ἐσείσθη ἀπὸ ἄκρου τοῦ ἱστοῦ μέχρι τοῦ βαθυτάτου πυθμένος, ὡς ἂν εἶχε συντριβῇ καθ' ὑφάλων. Ἐντρομοὶ ἐπηδῆσαμεν αὖθις εἰς τὸ κατάστρωμα. Ὁ μέγας ἱστός εἶχε καταπέσει ὡς βραδὸν συντριβείς κατὰ μέσον, καὶ ἐν τῶν ἱστίων ἐκάπνιζε καιόμενον. Κεραυνὸς εἶχεν ἐνσκήψει εἰς τὴν Ἀργώ. Ὁ πλοίαρχος κατέβη ἑντρομος εἰς τὸν μυχὸν τοῦ πλοίου. Ἡ κατὰ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα ἀτελῶς ἐπουλωθεῖσα πληγὴ του, ἠνοίχθη πλατυτέρα ἀκόμη, καὶ τὸ ὕδωρ εἰσώρμα μὲ ἐίαν.

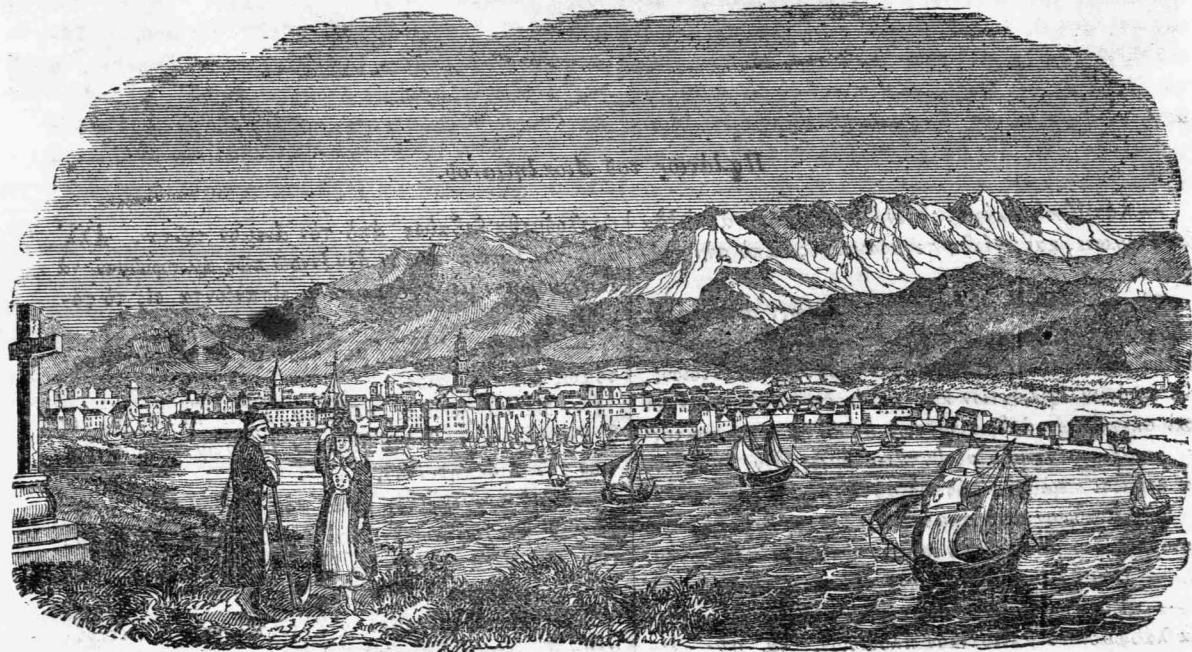
Ὁ πλοίαρχος, ὡχρὸς ὡς νεκρὸς, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κατάστρωμα, ἑδράμην εἰς τὸ πηδάλιον, καὶ ὡς μακρὸς ἐσπρῶξεν αὐτὸ μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις. Ἡ Ἀργὼ ἐστρεψε τὴν πρύμνην τῆς πρὸς τὴν πλησιεστέραν ξηρὰν, καὶ δεχομένη εἰς τὸ ἡμίκαυστον ἱστίον τῆς τὸν ἀνεμὸν τῆς θυέλλης, ὤρμησε πρὸς αὐτὴν μὲ ὄλην τὴν ταχύτητα ὅσης ἦν δεκτικὸν τὸ τετραυματισμένον τῆς σκάφος, ὡς φεύγουσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς ξηρᾶς τὸν ἐπικείμενον θαλάσσιον κίνδυνον.

Τὴν αὐγὴν, ἅμα ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ λυκαυγυὸς μᾶς ἐπέστρεψε νὰ διακρίνωμεν τ' ἀντικείμενα, ἴδομεν τὴν μὲν Ἀργὼ οἰκτρῶς κατὰ πλευρὰν κειμένην ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς παραλίας· πέραν δὲ τῆς ἄμμου πόλιν ἱκανῶς μεγάλην ὡς πρὸς τὴν Δαλματίαν.

— Τί πόλις εἶναι αὕτη, ἡρώτησα τὸν πηδάλιουχον, ἰστάμενον πλησέον μου.

— Τὸ Σπαλάτρον μοι εἶπε.

Δρομαῖος ἐσπευσα πρὸς τὸν συνοδοιπόρον μου, καὶ δεικνύων αὐτῷ τὴν πόλιν·

Σπαλάτρον.

— Τὸ Σπαλάτρον! τῷ εἶπα· ἐξήγησέ μοι.

— Κατὰ τινες γεωγράφους, μοι ἀπεκρίθη, Σπαλάτρον εἶναι παρχφθορὰ τοῦ ὀνόματος Ἀσπάλαθος (1) ὃ ἔφαρεν ἡ πόλις αὕτη ὅταν ἦτον ἀκόμη χωρίον. Ἀλλ' ἀληθέστερον εἶναι παρχφθορὰ τῆς λέξεως Παλάτσο (Palazzo), ἥτις μετεποιήθη καὶ εἰς Ἀσπάλαθον, ἂν τῷ ὄντι εἶχε ποτὲ τοιοῦτον ὄνομα αὐτὸ τὸ χωρίον, καὶ ἥτις ἐμφαίνει τὸ παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ.

— Πῶς! ἀνέκραξα, αὐτὸ εἶναι τὸ παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ;

— Αὐτὸ ἐκεῖνο, μοι εἶπεν, εἰς ὃ ὁ πλοίαρχός μας δὲν ἤθελε νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ ἐλθωμεν, ὅπου ὅμως ἠναγκάσθη ἄκων καὶ ἐν ἀγνοίᾳ νὰ μᾶς φέρῃ ὁ ἴδιος, καὶ ὅπου θὰ μᾶς ἀφήσῃ ἱκανὸν καιρὸν ὥστε νὰ τὸ γνωρίσωμεν λεπτομερέστατα, διότι ἰδοὺ, ἡ δυστυχὴς

Ἀργὼ κατάκειται ἀσθενής, καὶ ἡ ἀνάρρωσίς τῆς δὲν φαίνεται νὰ ᾔναι αὖθις ἔργον μιᾶς νυκτός.

Ἐν τῷ ἅμα ἐπηδήσαμεν εἰς τὴν γῆν.

— Ἐδῶ λοιπόν, μοι εἶπεν ὁ ἱερεὺς μου, εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὁ Διοκλητιανὸς, ὁ τελευταῖος μέγας Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης, ἐπέστρεψε τὴν ἀξιωμανημόνευτον βασιλείαν του διὰ τῆς ἀξιωμανημονεύτου του παραιτήσεως, ἀξίας ἡγεμόνος φιλοσοφικωτέρου. Ἐδῶ, φεύγων τὴν διαφθοράν, τὴν κατάχρησιν, τὴν ἀπάτην, καὶ πάσας τὰς κακίας, ὅσας ἡ πορφύρα ἐκουσίως συμπαρασύρει ἤλθε τὴν 1 Μαΐου, τοῦ ἔτους 305, καὶ παρεδόθη εἰς τὴν γλυκύτητα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου.

— Ἐννοῶ τῷ ὄντι, ἀπεκρίθην, ὅτι πρέπει νὰ ἐζησεν εὐτυχέστερος εἰς τὴν εἰρηνικὴν καὶ θελκτικὴν ταύτην ἔρμιν, παρὰ ἐπὶ τοῦ ταραχώδους θρόνου τῆς Ῥώμης, ἐφ' οὗ, εἰς τὴν ἐποχὴν του μόνον διὰ πικρῶν καὶ ἀνώνων ἐδύνατο νὰ στηριχθῇ. Καὶ τῷ

(1) D'Anville geogr. anc. T. I. p. 162. — Ἰστ. Αὐγ. σ. 223, 224.

ὄντι, ποῖα θέεις μαρτυρικὴ! Πόσον εὐφωρὸς καὶ κατάρτος εἶναι ἡ πεδιάς αὐτὴ περὶ ἡμῶν! πόσον ζωγραφικαὶ τῶν θουνῶν αἱ καμπύλαι! πόσον ἡ ἀτμοσφαῖρα διαφανὴς καὶ λαμπρά, καὶ ὁ ἀήρ ζωογόνος μετὰ τὴν θύελλαν τῆς νυκτός! καὶ τὰ νησίδια αὐτὰ ἐμπρὸς ἡμῶν δὲν ὁμοιάζουν ἀνθρώπους φωλιὰς ἀλκυονῶν, πεπηγμένους ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κυμάτων, καὶ δὲν περιστέφουσι τὸν κόλπον τοῦτον ὡς τερπνὴν λίμνην; Ἐν μέσῳ τῶν γλαφυροτάτων τούτων σκηνῶν τῆς φύσεως, ἐλπίζω ὅτι δὲν ἐπεφοίτα ποτέ τὸν Διοκλητιανὸν τὸ φάντασμα τοῦ παραιτηθέντος θρόνου, καὶ δὲν κατέστρεψε τὴν φαιδρὰν εὐτυχίαν του.

— Τοῦτο εἶναι τόσο ἀληθές, μοι εἶπεν ὁ φίλος μου, ὥστε ὅταν ὁ ποτέ σύναρχός του Μαξιμιανὸς ἤρχισεν νὰ δυσχεστεῖται, ὅτι ὑπακούσας εἰς αὐτὸν κατέλιπε καὶ αὐτὸς τὰς ἡνάς τῆς βασιλείας, καὶ ἔστειλεν ἐνταῦθα πρὸς τὸν Διοκλητιανὸν πρέσβεις νὰ τὸν πείσωσι ν' ἀναλάβῃ πάλιν τὴν προτέραν ἀξίαν του, ὁ αὐτοκράτωρ κατέβη μετὰ τῶν πρέσβων εἰς τὸν κήπὸν του, κείμενον εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν θέσιν τῆς ἀγορᾶς ἣν διατρέχοντες ἤδη, καὶ τῷ ἔδειξε τὰ θάλλοντα λάχανά του. Ἄν ἔδυνάμην, τοῖς εἶπε, νὰ δεῖξω εἰς τὸν Μαξιμιανὸν πόσον εὐρωστὰ καὶ ὠραῖα κατῴρωστα τὰ λάχανά μου διὰ τῶν ἰδίων φροντίδων μου, δὲν θὰ μὲ προέτρεπε πλέον ν' ἀναλάβω τὸ στέμμα.

— ὦ! ἀνέκραξα. Ἄν ὅλοι ἠσθάνοντο τὴν γλυκύτητα τῶν λαχάνων τοῦ Διοκλητιανοῦ, πόσον εὐτυχέστερα θὰ ἦτον ἡ γῆ!

Ἐν τούτοις δὲ διατρέχοντες τὸ Σπαλάττον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις του. Πανταχοῦ πύργων, τειχίων, κινῶν, οἰκοδομημάτων ἐρείπια.

— Νέα πόλις, εἶπα εἰς τὸν συνοδοιπόρον μου, ἀνεγερθεῖσα ἐκ τῶν λειψάνων ἀρχαίας πόλεως.

— Ὀχι, μοι εἶπεν ἐκ τῶν λειψάνων ἐνὸς μόνου οἴκου. Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως εἶναι ὁ περίβολος τοῦ παλατίου, καὶ ἀγορὰ, καὶ οἰκίαι καὶ ἐκκλησίαι, ἀνηγέρθησαν ἐντὸς τῆς αὐλῆς του, ᾠκοδομήθησαν ἐκ τῶν συντριμμάτων του, ἀπὸ τῶν ὠραίων τούτων λίθων τῶν λατομιῶν τοῦ Τραγονίου, τὴν σήμερον Τράου, πόλεως οὐ πολὺ ἀπεχούσης.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν λαβύρινθον ἐκεῖνον τῶν ἀρχαίων καὶ νέων οἰκοδομημάτων μοι ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐνηοῶμαι οὐδὲν, ὁ συνοδοιπόρος μου ἔλαβεν ἐκ τοῦ χαρτοφυλακείου του τινας σημειώσεις του ἐκ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ ἐκ τινος λαμπροῦ Ἀγγλικοῦ συγγράμματος, (1) μὲ ἓνα πῖνακα, καὶ διὰ τῶν βοθημάτων τούτων, καὶ τῆς ἐξαισίου του μνήμης, μὲ ὠδήγησε διὰ τοῦ ἀνδάλου ἐκεῖνου.

Ἐκ τῶν σημειώσεων του ἔμαθα ὅτι τὸ παλάτιον ἦτον τετράγωνον, μονόδομον, ἐκτεινόμενον ἐπὶ δέκα στρέμματα, καὶ περιεχόμενον ὑπὸ δεκαεὶς πύργων καὶ ὑπὸ στοῶν κατακόσμων. Ὅτι δὲ διηρεῖτο τετραχὶ ὑπὸ δύο μεγαλοπρεπεστάτων ἀλλήλως διασταυρουσῶν ὁδῶν, πρὸς ἃς ἔφερον τέσσαρες λαμπρόταται πύλαι, ἡ σιδηρὰ λεγομένη, ἡ χαλκὴ, ἡ ἀργυρὰ καὶ ἡ χρυσή. Ὅτι ἡ τελευταία αὕτη ἠνοίγετο ἐπὶ τῶν πλουσιωτάτων οἰκημάτων τοῦ αὐτοκράτορος, κατακόσμων μὲ κίονας ἐκ πορφυρίτου, μὲ ἀ-

νάγλυφα παντοδαπὰ, μὲ λουτρῶνας, μὲ παντὸς εἶδους καταστύλους αἰθούσας, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς διαθέσεώς των ἐκαλοῦντο αἰγύπτια, ἡ κυζικηναι, ἡ κορινθιακαὶ, μὲ κήπους ὠραιότατους, τέλος μὲ ναοὺς θεῶν, ἰδίως τοῦ Ἀσκληπιοῦ, συντηρητοῦ τῆς υἱείας του, καὶ τοῦ Διὸς, ἰδιαίτερου προστάτου του, ὥστε καὶ ἐπελέγετο Ἰδῖος ὁ Διοκλητιανός, οἰοῖται ὁ δῶς.

Ἀλλ' ἡ μακρὰ τῆς Ἀργεὺς νοσηλεία μᾶς ἐπέτρεψε νὰ γνωρίσωμεν οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ πῖνακος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἀτάκτως συνεστρωμένων οἰκῶν καὶ ἐργαστηρίων καὶ καλυβῶν, τὰ περιστοιχόμενα λειψάνων λαμπροτήτων ἐκεῖνον. Τὴν μίαν ἡμέραν περιήλθοντες τὸν τοῖχον τοῦ παλατίου. Εἰς αὐτὸν προσκολλημένη τὸν τοῖχον νέαι οἰκίαι· ἀλλ' αἱ βέβηλοι ἤθελον καὶ φῶς, καὶ διστύρηναν τὸν τοῖχον, ἀδιαφοροῦσαι ἂν διὰ τούτου κατέστρεφον τὰ διάστυλα ἢ τοὺς ἡμικίονας. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπεσκέφθημεν τοὺς προγαίους θόλους τοῦ οἰκοδομήματος, οἵτινες μετεβλήθησαν διαιρεθέντες εἰς σκοτεινὰς καὶ ἀκαθάρτους ἀποθήκας. Τὴν ἄλλην ἐζητήσαμεν τοὺς πύργους. Ἀλλ' αὐτῶν ὀλίγα μέρη σώζονται κατερρηνηκῶτα. Τὴν ἐπιούσαν ἠθελήσαμεν νὰ ἰδῶμεν ἂν σώζεται τι ἀπὸ τὰς ἀναβάθρας καὶ τὰς λοιπὰς διακρίσεις, ἀλλ' ὀλίγιστα ἔχνη αὐτῶν εὗρομεν, μαρτυροῦντα ὅμως περὶ τῆς λαμπρότητος τῶν καταστραφέντων. Τὴν μετὰ ταῦτα ἡμέραν μοι ἐπετράπη, ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἐνδύματος τοῦ συνοδοιπόρου μου, νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ γυναικεῖον τῆς πόλεως μοναστήριον, οἰκοδομηθὲν ἐντὸς τοῦ ἀρχαίου προδόμου. Ἄλλην ἡμέραν εἰσῆλθοντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς παναγίας, μητρόπολιν τοῦ Σπαλάτρου. Εἶναι ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, θαυμασιῶς ᾠκοδομημένον. Αὐτὸ ἡ κοινὴ γνώμη καὶ οἱ περιηγηταὶ λέγουσι Ναὸν τοῦ Διὸς. Τὸ οἰκοδόμημα εἶναι ὀκτάγωνον, πνέον ἐξωθεν μὲν χάριν, ἔσωθεν δὲ μεγαλεῖαν, καὶ κοσμεῖται δι' ὠραιότατων κορινθιακῶν κινῶν ἐκ πορφυρίτου καὶ σιτηίου λίθου, καὶ διὰ παντοδαπῶν ἀναγλύφων, οὐχὶ βεβαίως τῆς ἀρίστης καλλιτεχνίας, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀξιοθεάτου.

— Εἶναι βέβαιον, εἶπα εἰς τὸν συνοδοιπόρον μου, ὅτι εἶναι ναὸς τοῦ Διὸς; Τὰ ἀνάγλυφα ἐμπαίνουσι μᾶλλον πράξεις τῆς Ἀρτέμιδος.

— Πολλὰ πιθανόν, μοι ἀπεκρίθη, νὰ ἀφίρωσεν ὁ Διοκλητιανὸς ναὸν εἰς τὴν Θεὰν ταύτην, ἥτις βεβαίως εἰς τὸ πολυδενδρον μέρος τοῦτο τῷ περὶ τὰς πλείστας τῶν διασκεδάσεων του.

Τὰς δ' ἐπομένους ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν ἐν ὑπόγειον κείμενον ὑπὸ τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ τὸ μὲν πάλαι χρησιμεῖον ἀναμφιδόλως εἰς τὰς τετρατουργίας καὶ τὰ μυστήρια τῶν ἱερέων, ἐπὶ δὲ χριστιανισμοῦ δεχθὲν τὰ λείψανα τοῦ πρώτου ἐπισκόπου Σαλόνων, ὅστις ὑπὸ τῶν καθολικῶν προσκυνεῖται ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀγίου Δομίου. Ἐπειτα δὲ κατέβημεν εἰς ὑπόγειον τινα σύριγγα ἢ δίοδον, οὕτω κατασκευασμένην, ὥστε τὰ λεγόμενα ἐν αὐτῇ, ἀκούονται ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Καὶ αὕτη ἐχρησίμευε τὸ πάλαι βεβαίως εἰς τὰς διὰ χρησμάτων ἀπάτας· ἔπειτα δὲ ἴσως εἰς κατάχρησιν τῆς χριστιανικῆς ἐξομολογήσεως, ἥτις, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ μισαιῶνος πολλάκις μετεβλήθη εἰς ἀστυνομικὴν κατασκοπίαν. Τέλος εἰσῆλθοντες εἰς τὴν μικρὰν μὲν, ἀλλ' ὠραιότατην τετράγωνον ἐκκλησίαν, ἣν ὁ Ἀσκληπιὸς παρεχώρησεν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην.

Τέλος ἡ Ἀργὼ ἐπεσκεύασθη ἐντελῶς, καὶ ἐγα-

(1) Abbé Fortis. Voyage en Dalmatie. Venise, 1774 καὶ H. Stieglitz. Briefe und Erinnerungen über Istrien und Dalmatien.

γούτο ὀρθή ἐπὶ τῶν κυμάτων· ὥστε μὴ ἔχοντες τι ἄλλο νὰ ἰδῶμεν εἰς Σπαλάτον, ἐπέβημεν εἰς αὐτήν, καὶ ἀπεπλεύσαμεν πάλιν. Ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ πατήθην εἰς τοὺς ὑπολογισμούς μου. Ἀντὶ δεκατριῶν, ἐμείναμεν εἴκοσι ἡμέρας εἰς τὸ Σπαλάτον. Ἀλλ' ἂρ' ἐτέρου, ἀντὶ τριάκοντα, μόνον εἰκοσιτρεῖς ἡμέρας ἐμείναμεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τέλος, ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἦτον ἐναντίος, ἐπειδὴ ὁ πορθμὸς τῆς Ζακύνθου εἶναι στενός, ἐπειδὴ αἱ ἀκταὶ εἶναι ἐπικίνδυναι, καὶ διὰ ἄλλους λόγους ἰσχυροὺς καὶ πολλοὺς, ἐρρίψαμεν τὴν ἀγκυρὰν εἰς Κλαρένσαν, καὶ ἐδῶ ἐχωρίσθημεν ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ σκυλοπνίκτου, ὅστις εἶχε κοιτίδα τὴν Ἀδριατικὴν, ἐκπληρώσαντες τὰς ἀμοιβαίας συμφωνίας μας, ἕκαστος ὡς τὰς ἐννοεῖ· ἐγὼ μὲν ὑποσχεθεὶς αὐτῷ ναῦλον, τῷ τὸν ἔδосα ἀκέρατον, ἐκεῖνος δὲ ὑποσχεθεὶς νὰ μὲ ἀποσιβᾷ εἰς Πάτρας μεθ' ἡμέρας ὀκτώ, μὲ ἀπεβίβασεν εἰς Κλαρένσαν μεθ' ἡμέρας ἐξήκοντα.

Α. 'Ρ. 'Ρ.

Ἐπιστολὴ Κ. Φ. ἐξ Αἰγύπτου.

Φίλε!

Σοὶ γράφω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ Μέρμωνος, ὡς ὁ Γέτης ἔγραφε τὰ ποιήματά του ἐπὶ τῶν τρυφερωτέρων νώτων τῆς ἐρωμένης του.

Σὺ, ὁ καθήμενος ὑπὸ τοὺς κίονας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἀτενίζων τὸ Φάληρον καὶ τὴν Σαλαμῖνα, τὰ θέατρα τῆς μεγάλης καὶ ἀληθοῦς ἱστορίας, ἔχεις δίκαιον ἀγνοῶν ποῖος εἶναι ὁ Μέρμων, καὶ τί ζητεῖ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ, ὁ διατρέξας θάλασσας καὶ ἐρήμους διὰ νὰ τὸν γνωρίσω, δὲν ἔχω ἐπίσης δίκαιον, θέλων νὰ σοὶ τὸ διδάξω;

Ἡ τελευταία μου ἐπιστολὴ σοὶ ἐστάλη ἀπὸ Κανόνα, τὰς Αἰγυπτιακὰς Θήβας, ἕκτον ὁδοῦχοντα ὥρας μακρὰν τῆς Ἀλεξανδρείας· εἰς τὰ ἐνδότερα. Ἐκεῖ ἔμεινα πολλὰς ἡμέρας, ἐκεῖ πολλὰς ἀκόμῃ θά ἔμενον, ἀν εἶχον σκοπὸν, ὡς ἔχω ἐπιθυμίαν, νὰ σπουδάσω λεπτομερῶς τὸν κόσμον τῶν θαυμάτων τοῦτον. Χθὲς ὅμως ἀπεφάσισα ν' ἀναχωρήσω, καὶ νὰ ἐυθισθῶ περαιτέρω εἰς τὴν ἄνω Αἴγυπτον. Ἀλλὰ πῶς, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ τὸν Μέρμωνα;

Ἀρ' ἐσπείρας λοιπὸν ἐναύλωσιν πλοῖον, καὶ ἐπέβην εἰς αὐτὸ τὰ ἐφόδια καὶ τὰς σημειώσεις μου. Ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἡγέρθην καὶ ἐξήπνησα τὸν Ἀράβα ὑπρέτην μου.

— Ὅγλήγορα, εἶπα, πηγαίνομεν!

— Διὰ ποῦ, αὐθέντα; μ' ἐρώτησε τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Πῶς διὰ ποῦ; Εἰς τὸν Μέρμωνα· δὲν σοὶ τὸ εἶπ' ἀπὸ χθὲς;

— Βέβαια, πλὴν, αὐθέντα, δὲν ἐξημέρωσεν, εἶπεν ὁ δυστυχής, ὡς ἐλέγχων τὴν σκληρότητά μου.

— Δὲν ἐξημέρωσεν! Ακούεις! Βέβαια, διότι δὲν ἐξημέρωσε πρέπει νὰ κινήσωμεν. Πρέπει νὰ εἴμεθα ἐκεῖ πρὶν ἐξημερώσῃ. Ἐμπρός.

— Πρὶν ἐξημερώσῃ! μοι εἶπεν, ἐλπίζων διὰ τῶν ἐνστάσεων του νὰ κερδίσῃ τὴν δίκην τοῦ ὕπνου του. — Καὶ μὲ τὸ σκότος πῶς θὰ ἰδῇτε τὸν Μέρμωνα;

— Νὰ τὸν ἰδῶ, ἀνόητε; δὲν μοι μέλει νὰ τὸν ἰδῶ. Θέλω νὰ τὸν ἀκούσω.

— Νὰ τὸν ἀκούσῃτε! Ἀλλάχ, ἀλλάχ! εἶπεν ἀγρόχων ὀφθαλμούς εὐρυτάτους.

— Χωρὶς ἄλλο! νὰ τὸν ἀκούσω νὰ τραγοῦδῃ.

Ὁ Ἀραβὶς ἐκίνησεν ἐμφαντικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ὡς λέγων. Κρίμα εἰς τὸν αὐθέντην, καλὸς εἶναι, πληρώνει καλὰ, ὅμως τί τὸ ὄφελος; καθὼς ὅλοι οἱ φράγκοι.... λωλός!

Ταῦτα μὲν διελογεῖτο ὁ Ἀραβὶς. Ἀλλ' ἵνα μὴ ὑποπτεύσῃ καὶ σὺ, ὦ Ἕλλην μου, τοῦτοις τι παραπλήσιον, ἃς σπεύσω νὰ σ' ἐνθυμήσω ὅτι ὃν ἐπεθύμουν μετὰ τόσης σπουδῆς ν' ἀκροασθῶ, ἦν οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος περίφημος φωνητικὸς ἀνδρὶς τοῦ υἱοῦ τῆς Ἡοῦς.

Ἀκουσον τί διηγούνταί αἱ σημειώσεις μου.

Ἄν ἀνοίξῃς, λέγουσι, τὸν Ὀμηρὸν σου, θέλεις εἶδει ὅτι ὁ Μέρμων ἦν ὁ ὠραιότατος τῶν ὅσοι ἐπολέμησαν ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Τροίας (1), ὅπου ἦλθε, ἑοθητὸς τοῦ Πριάμου, μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἑκτορος. Διὰ τὸ ἔσοχον τοῦτο κάλλος τοῦ ἴσως νὰ ἐπεκλήθη ἡ καὶ νὰ ἐνομισθῇ ἀγαθὸς υἱὸς τῆς φαεινῆς Ἡοῦς (2). Ὁ Μέρμων ἦν εἰς τῶν ἀνδρειοτάτων συμμάχων τῶν Τρώων, καὶ ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν τὸν Ἀντίλοχον, ἔπεσε τέλος ὑπὸ τὸ ἐκδικητικὸν ξίφος τοῦ Ἀχιλλέως. Τότε ἐνδακρὺς ὤρμησεν ἐξ οὐρανοῦ ἡ ῥοδοπτερυγὸς μήτηρ του, καὶ ἀνῆρπασε τὸν νεκρὸν υἱὸν τῆς, καὶ μετέβαλεν αὐτὸν εἰς ὄρνιν, καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ ποτισθὲν μὲ τὸ αἷμά του ἀνέβλυσεν πηγὴν ῥέουσα πορφυροῦν νάμα (3).

Ἰδοὺ ἔμαθες, ἂν δὲν τὸ ἤξευρες, τίς ἦτον ὁ Μέρμων. Τώρα δὲ ἀκούε καὶ τί θέλει εἰς Αἴγυπτον. Ἄκουε πάλιν τὰς σημειώσεις μου.

Ὁ Μέρμων οὗτος ἦν μέγας Βασιλεὺς κατὰ τοὺς μὲν ἐν Ἀσσυρίᾳ, κατὰ τοὺς δὲ ἐν Περσίᾳ, κατ' ἄλλους ὅμως, καὶ μετὰξὺ αὐτῶν ὁ Ἡσιόδος (4), ἐν ταῦθα ποῦ ἐν Αἰθιοπίᾳ· διὰ τοῦτο, ἐξακολουθεῖ ὁ Ὀβίδιος, φονευθεὶς ὁ Μέρμων μετεμορφώθη εἰς πτηνόν, ἡνοῖξε τὰς πτέρυγας καὶ ἐπέταξε κατ' εὐθείαν πρὸς τοὺς Αἰθίοπας, καὶ ἐκεῖθεν κατ' ἔτος αἱ μεμνονίδες κληθεῖσαι ὄρνιθες καθιπτάμεναι εἰς Τρωάδα, περιπετῶσι περὶ τὸν τάφον του τρεῖς, καὶ μετὰ ταῦτα, εἰς δύο τάγματα διαιρούμεναι, ἀγωνίζονται πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἀγνίζουσι διὰ τοῦ αἵματός των τὸν τόπον τῆς θανῆς του.

Πρὸς τὸν μέγαν καὶ θαυμάσιον τοῦτον βασιλέα ἐννοεῖται ὅτι οἱ ὑπήκοοί του Αἰθίοπες, ἡ οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Θεβαΐδος ὅμοροι τῇ Αἰθιοπίᾳ, ἀνῆγειρον ἀνδριάντας περὶ τὰς Θήβας, ἡ μᾶλλον ἐντός τῆς Περαιᾶς, τοῦ Θεβαϊκοῦ προαστείου τοῦ πέραν τοῦ Νεῖλου. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἀνδρὶάς, ὅταν ἐβόλεπε τὴν μητέρα του μειδιδῶσαν εἰς τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ, τὴν ἡσπάζετο δι' ἀφράστου τινος ἀρμονίας, ὡς κιθάρας ἀοράτως κρουθείσης, καὶ ὅταν πάλιν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐκλινε πρὸς τὴν δύσιν, τὸ ἀποχαιρέτα διὰ κλαυθμοῦ ὡς θραυομένης χορδῆς.

Te veniente die, te descendente canebat. (5)

Πόσοι συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος ἀναφέρουσι τὸν μελωδικὸν Ἀνδριάντα μὴ εἶναι ἀδύνατον ἐκ τῆς ἐρήμου ταύτης νὰ σοὶ εἰπῶ. Ὁλη μου ἡ βιβλιοθήκη εἶναι αἱ σημειώσεις μου, καὶ εἰς αὐτάς εὕρισκω τὸν Στράβωνα, τὸν Πausaniαν, Δίωνα τὸν Χρυσόστομον, τὸν Λουκιανόν, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν, καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων τὸν Ἰουβενάκην,

(1) Ὁδ. Α. 522. — (2) Ὁδ. Α. 488. καὶ Εὐστ. εἰς Ὁδ. Α. 522. — (3) Ὁδ. Μεταμ. — (4) Ὁσογ. 984.

(5) Virg. georg. IV.